

Eerder gepubliceerd in Heraldisch Tijdschrift 15 (2012): 128-129.

Het Stützbogenkreuz, of boogkruis of cross bended

Anton C. Zeven

Sleutelwoorden: boogkruis, Stützbogenkreuz, Bogenkreuz, cross-bended, Hermsdorf, Kiekebusch

In de Sonderhelft van de Wappenkurier 2012¹ viel mij het wapen van de plaats Hermsdorf (Thüringen) (afb. 1) op. Het kruis wordt beschreven als een Stützbogenkreuz. Een nadere beschrijving voor het wapen van Hermsdorf luidt: *in Silber ein silbernes rot bordiertes Stützbogenkreuz, das mit einem roten Fadenkreuz belegt ist, dessen Schnittpunkt sich in Schildfußhöhe befindet, vorn ein grüner Nadelbaum, hinten ein schwarzen Bär*. Als toelichting op het kruis wordt vermeld dat deze symbolisch staat *für das Hermdorfer Kreuz*. *Mit der Autobahn wurde Hermsdorf europaweitbekannt. Ausserdem kreuzten sich bereits seit Jahrhunderten Handelswegen aus Ost, West und Süd-Nord*. Het wapen werd door de heraldicus Michael Zapfe ontworpen, en op 30 augustus 2005 vastgesteld. Op internet² zoekend vond ik dat een dergelijk kruis ook aanwezig is in het wapen van Kiekebusch (Ortsteil Schönefeld, Landkreis Dahme-Spreefeld). (afb. 2). Dit wapen is ontworpen door Frank Diemar. Ook Kiekebusch ligt nabij een Autobahnkreuz, het Schönefeldkreuz. Ik weet niet welk wapen het oudste is en of de eerste ontwerper ook de ontwerper is van het kruis is, dat ik als noodnaam Autobahnkreuz geef, is. Een Het wapen van Hermsdorf heeft een verlaagd en dat van Kiekebusch een verhoogd kruispunt. De laatste heet in het Duits Stützbogenhochkreuz (internet). Een Autobahnkreuz beschrijf ik als een gezoomd kruis met afgeronde hoeken.

In de wapens vinden we in zilver rep. goud een rood-gezoomd zilveren kruis, beladen met een rood versmald kruis.

Afb. 1. Wapen van Hermsdorf, Thüringen.

Afb. 2. Wapen van Kiekebusch, Ortsteil Schönefeld, Landkreis Dahme-Spreefeld.

Stützbogenkreuz

Het wapen met dit kruis wordt zonder toelichting afgebeeld door Walter Leonhard in 2003². Van Schalkwijk³ noemt dit kruistype niet. Zoals gemeld kan men op de internetsite dit kruis vinden onder het trefwoord Stützbogenkreuz. Wanneer een Stützbogenkreuz gezoomd en/of beladen is, moet men dat vermelden.

In het Nederlands betekent Stützbogen steunboog (afb. 3 en 4), d.w.z. een boog rustende op twee verticaal staand pilaren e.d. In beide bovengenoemde wapens herken ik nauwelijks een

steunboog,. In één van de websites wordt het kruis ook eingefügt genoemd. Een vertaling zegt mij niets. Zou men niet beter over een kruis met afgeronde hoeken kunnen spreken? Ik geef een dergelijk kruis in afb. 5.

De Stützbogenkreuz heet ook in het Duits Bogenkreuz, en in het Nederlands boogkruis en in het Engels: cross bended. Dus zonder het woord steun. Ik denk dat deze laatste termen de boog beter beschrijven.

Afb. 3. Steunboog boven de voorburcht van Kasteel Doorwerth.

Afb. 4. Steunbogen aanwezig boven een dubbele deur in het Kasteel Doorwerth (in Gelderse kleuren). Beide foto's: NZH, april 2012.

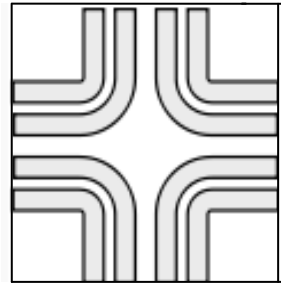

Afb. 5. Een kruis met afgeronde hoeken
Computertekening NZH.

Verder zoekend op het trefwoord Stützbogenkreuz vond ik een website⁴ in het Hongaars (ívkereszt = boog kruis) met drie afbeeldingen van boogkruisen⁵, waarvan ik er twee afbeeld (afb. 6 en 7).

Afb. 6. Een gezoomd ívkereszt.
of boogkruis.

Afb. 7. Een dubbele ívkereszt⁵.
of dubbele boogkruis.

Blasoenering van een boogkruis

Eigenlijk werd ik door de bovenstaande wapenbeschrijvingen voor een Stütbogenkreuz op het verkeerde been gezet. Het werd beschreven als in zilver roodgezoomd Stütbogenkreuz. Maar vanwege de zoom noem je dit kruis een boogkruis. Naar mijn mening zou de beschrijving van wapens van Hermsdorf en Kiekebusch moet luiden: een boogkruis (zilver resp. goud, roodgezoomd), beladen met een rood versmald kruis, Verder kan een boogkruis beschreven worden als in kruis met afgeronde hoeken.

Noten

¹Ulle, H. 2012. Der Baum im Wappen und der Thüringer Philatelie. *Der Wappenkurier Sonderheft* 18-22. Een Fadenkreuz heet in het Nederlands een streepkruis, en dat is het kruis in de wapens zeker niet.

²Leonhard, W. 1984. *Das große Buch der Wappenkunst*. München. 2003. Ook wordt het kruis vermeld door G. Oswald. *Lexikon der Heraldik*. Leipzig. Dit boek heb ik niet kunnen raadplegen.

³van Schalkwijk. H.J. 1989. *Kruisen. Een studie over het gebruik van kruistekens in de ontwikkeling van het godsdienstig en maatschappelijke leven*. Utrecht. Hilversum. In deze studie zal de schrijver niet alle kruisen hebben willen behandelen.

⁴De naam is dermate lang, dat het gemakkelijker is te googelen op Stützbogenkreuz.

⁵De website beeldt als derde afbeelding ook het bogenkruis beladen met een versmald kruis af. Dit kruis heb ik al afgebeeld.

⁶Het woord dubbele heb ik toegevoegd.